

ENTREVISTA A TOMÀS MAYOR

AGUSTÍ MARTIN

Entrevistar Tomàs Mayor ha estat una tasca senzilla, com senzill és ell. Els que el coneixeu bé, sabeu que es un pou de saviesa, fidel als seus principis i persona de bon cor. Una conversa amb ell et reconforta i et transmet amb les seves paraules tranquil·litat.

Fa molts anys que ens coneixem, de fet vàrem ser veïns, però ha estat ara en els darrers anys quan la nostra amistat ha augmentat pels molts vincles que ens uneixen.

Tomàs, d'on ve la teva família?

El meu pare es deia Pere Mayor Zaragoza, fill del barri de l'Ermida de la Vila Joiosa (Marina Baixa – Alacant). La mare, Vicenta Nimes Rubio, natural de la mateixa població, vivia al carrer d'Avall, al mateix nucli antic. Nosaltres, quan parlem d'aquesta població, ens referim sempre a "la Vila".

Era una família humil, on els homes es dedicaven des de generacions a la pesca de baixura o s'embarcaven de mariners en vaixells mercants.

La vida els va portar a emigrar de la seva terra per buscar un lloc que els pogués proporcionar un futur millor i, com moltes famílies de la Marina Baixa, escolliren Barcelona.

L'any 1917 s'instal·laren en el barri mariner de la Barceloneta, on el meu pare no trigà a trobar feina de pescador. Allà naixeren les meves germanes grans, la Rosa i l'Antònia.

Però a la mare no li agradava la vida de la Barceloneta, i, tan aviat pogueren, no dubtaren a canviar d'aires i es traslladaren a Vilassar de Mar, on feien falta pescadors per treballar a les almadraves. Llavors, moltes famílies de la Marina Baixa venien a instal·lar-se a Vilassar de Mar per treballar en aquest art de pesca, el més gros i dels més antics que se'n té notícia.

Eren coneguts com els "madravers", i quan arribaven per primera vegada al poble s'allotjaven normalment als pisos d'en Tano, al carrer de Ca l'Aduana. Els pares, però, primer s'instal·laren al carrer de Sant Sebastià "petit", el que amb els anys passaria a anomenar-se oficialment carrer de Sant Guillem.

El pare va treballar primer a la segona almadrava, i quan aquesta va tancar va decidir traslladar-se amb la família una altra vegada a la Barceloneta; però al cap de poc retornaren a Vilassar de Mar, primer provisionalment als pisos d'en Tano i més tard al carrer de la Pau. El pare s'embarcà uns quants anys a la barca d'en Corbera, que era un conegut mestre d'obres que també li oferí treballar de paleta. Més tard va estar embarcat a la tarrafa d'en Maurici i es va dedicar a la pesca de la sardina amb el conegut art de la teranyina. Per aquesta pesca calien dues barques: la gran, o teranyina, a bord de la qual hi anaven de cinc a deu mariners, i una de més petita, el bot de llums, governada per un sol home: el llumeter.

Teníem el just per viure, però no ens mancava el més necessari... llavors, les botigues fiaven. El forn de pa més conegut es trobava a la mateixa Plaça Vella. La mare rentava la roba al safareig encara existent a l'actual plaça Vicenç Casanovas.

A Vilassar de Mar naixeren les meves germanes: primer la Vicenta, després la Maria i jo vaig ser el darrer. Mentre estava a punt de veure la llum i la meva mare anava de part el 19 de juny de 1931, el meu pare, junt amb una colla d'homes del poble, es trobaven al voltant del President Macià, que havia fet una visita oficial.

En acabar la guerra civil, les meves germanes Rosa i Maria van contraure la malaltia coneguda com "el piojo verde", una forma de tifus anomenada així perquè sovint causava epidèmies després de guerres i desastres naturals. Les dues varen morir el mateix dia, un

15 d'agost de 1939. El pare, molt afectat, mai més es recuperaria d'aquell tràngol i moriria als cinquanta-dos anys l'any 1944.

Com va ser la teva infantesa?

Abans de la guerra civil, durant la República, el pare treballava i les meves germanes grans anaven a la fàbrica i vivíem amb un cert benestar. Jo, en ser el petit, era el nen mimat de casa.

Després de la guerra civil, Vilassar de Mar va viure situacions molt convulsives que a casa es van agreujar amb la mort del pare. Llavors la meua vida va fer un gir i va ser molt trista.

De molt petit la mare em despertava a les sis del matí i m'acompanyava al Casal de Curació, on ajudava a preparar la missa de dos quarts de set al mossèn Pau Pol Almera, conegut amb el malnom de "mossèn rumbet". Era fill de Vilassar de Mar i havia estat rector de Cabrera, sent llavors el vicari mossèn Pere Ribot. En acabar el culte, les "hermanas" em donaven esmorzar i em compensaven amb quinze pessetes al mes. Després anava cap a l'església de les monges franciscanes, que llavors era l'església oficial del poble, encara que provisional, ja que l'església parroquial l'havien cremat i posteriorment enderrocat.

La meua primera escola va ser la "Suïssa", on hi anava amb les meves germanes; tot s'hi impartia en català i amb el mètode Montessori. Un dia vàrem rebre la visita de la Maria Montessori, aquella educadora, pedagoga, científica, feminista i humanista italiana que havia estat exiliada d'Itàlia.

Als nou anys vaig entrar als "hermanos" de la Salle, que estaven a l'edifici del Patronat Parroquial, donant al carrer de l'Alsina. Recordo que quan vaig fer la prova d'entrada, l'"hermano" es va empipar de valent perquè no sabia escriure el castellà.

Dels amics que més recordo i amb qui encara mantenim una estreta amistat, és en Josep Rodon Recolons. Quan parlem dels temps passats, encara comentem el soroll enorme que es produí quan varen deixar caure des de dalt del campanar les campanes. També des del sostre de la rectoria, que llavors era annexa a l'església, tiraven monedes al carrer!

L'any 1934, vivint al carrer de la Pau, els meus pares van poder organitzar un viatge al seu poble natal, la Vila. Ells no hi havien estat des que emigraren a Catalunya el 1917. Allà ens retrobàrem amb la família i vaig tenir el goig de conèixer el meu avi matern, que es deia Nazari Nimes, l'únic que he conegut; malgrat que jo era un marrec de tres anys, encara en guardo un gran record.

Els militars es van sol·levar a Catalunya el diumenge 19 de juliol de 1936. Tot i que a

Catalunya no van triomfar, l'alçament va fer perdre el control de la situació al govern republicà. Les organitzacions antifeixistes van agafar el control enmig del desordre i el desconcert del poder. Especialment, els dos mesos següents a l'aixecament militar les esglésies foren cremades i saquejades. A Vilassar de Mar, com a molts pobles i ciutats, van ocórrer actes dramàtics.

Al febrer del 1937 desembarcaria a Espanya la divisió d'assalt Littorio per sumar-se a l'esforç bèl·lic promès pel Duce, Benito Mussolini, a favor de les forces de Franco. Les tropes feixistes italianes, en arribar a Vilassar de Mar, varen ocupar l'Esbarjo com a caserna. Malgrat que era una situació insòlita, recordo amb especial enyorança el gust dels macarrons que els soldats italians assentats al poble repartien per a la canalla: de vegades ens posàvem dues vegades a la cua!

Quan de petit vivíem al carrer de la Pau, al costat del cinema Círcol i de l'Esbarjo, es va formar el "grup Amadeu Vives"; allà, dirigits pel vilassarenc Domingo Pera, cantaven sarsuela al Círcol amb una orquestra on tots els músics eren de Vilassar de Mar. Quan feia falta un nen, em venien a buscar a casa.

Aproximadament cap a l'any 1937, es varen fusionar els grups de música de l'Ateneu, del Patronat Parroquial i de l'Esbarjo, perquè calia recollir diners per a la ciutat de Madrid, llavors assetjada.

I què m'expliques de la teva joventut?

Després d'una infància molt trista, recordo que un dels moments més importants de la meua joventut va ser quan vaig conèixer mossèn Joan Baptista Rebull, la persona que em va canviar la vida. L'home que em va ajudar a cantar i a estudiar solfeig, el que em va fer aficionar a la muntanya i em va ensenyar a anar pel món. Va ser el meu mestre de vida i a qui sempre recordaré amb un gran afecte. Vivíem a la vora i ens vèiem sovint.

Les excursions amb el Centre Excursionista Pirenaic per les muntanyes de Catalunya, les corals, el teatre, la lectura i el viatjar varen ser les meves principals aficions.

Vaig conèixer la que seria la meua estimada esposa, Maria Cisa Recto, a l'Ateneu Vilassanès, mentre interpretàvem l'obra del "Cafè de la Marina" de Josep Maria de Sagarra. Em vaig casar amb la Maria als vint-i-sis anys, i de la nostra unió naixerien els nostres fills Pere, Núria i Marta. La família Cisa procedien de Premià de Dalt i es dedicaven a la construcció. En casar-nos, vàrem anar a viure primer al carrer Alsina i més tard al carrer del Rosari.

I a què et vas dedicar professionalment?

Als dotze anys vaig començar a treballar a la lampisteria de Ca l'Alsina, era un marrec i portava les eines fent d'aprenent.

Després vaig anar a treballar a la fusteria de Can Casanovas, al carrer de Sant Genís, i més tard vaig fer de pagès a Can Dionís Gel, conegut pel malnom de "Can Cols", una feina duríssima on es treballava de sol a sol. Quan plovia et posaves un sac sobre el cap i les espatlles i no es parava mai. Però d'aquesta manera podia portar algunes verdures i patates a casa. Els caps de setmana treballava a l'obrador de Can Falgueras, llavors tenia catorze anys.

Als setze anys em vaig fer passar per un xicot de divuit i vaig poder entrar a treballar a can Galindo de Premià de Mar. Era una gran fàbrica de neumàtics on vaig fer primer d'aprenent fins que l'empresa em va proposar passar al laboratori, previ fer un curs de tres mesos al carrer Urgell de Barcelona. M'hi vaig guanyar bé la vida fent d'ajudant de laboratori.

En el seu millor moment havien tingut molta feina, ja que eren proveïdors de neumàtics de l'exèrcit espanyol i el senyor Rafael Galindo, un dels dos germans propietaris, tenia molt bona amistat amb un ministre de Madrid...

Però amb el pas del temps les coses van anar mal dades i baixaren les comandes; va ser llavors quan l'empresa es va haver de convertir en una cooperativa de la qual vaig ser secretari, ja que jo era l'enllaç sindical.

No superada la crisi, l'empresa es va desfer i es van repartir els bens entre els treballadors, i va ser quan jo i un xicot de Premià de Mar ens vàrem quedar amb el vell camió Ford de la casa, un vehicle d'abans de la guerra i amb el qual vaig començar a fer de transportista.

A Vilassar hi havia fàbriques i botigues i calia fer el transport diari a Barcelona. La meua amistat amb el senyor Oriol Mir va ser cabdal, ja que a part de donar-me feina per fer el transport de la seva fàbrica de cartonatge Indesa, que es trobava al carrer de Sant Josep, també em va ajudar a comprar el meu primer camió, un Ebro de 5 tones.

La feina va anar en augment i vaig adquirir un segon camió, un altre Ebro, pel qual vaig haver de contractar un xofer. I més tard vindria el meu tercer camió, que seria de la mateixa marca que els anteriors. Aquest fet de tenir els tres camions iguals seguia l'estratègia de disposar sempre d'un motor sencer al magatzem i, en cas d'algun problema greu, es trucava el mecànic, qui, en unes hores, s'encarregava de fer el canvi.

Vaig guanyar a Barcelona la concessió de la línia de transport de càrrega fraccionada entre Barcelona i Vilassar de Mar i entre Vilassar de Mar i Mataró, i vaig disposar de molta feina treballant en aquests trajectes. El negoci es va engrandir en jubilar-se el transportista vilassarenc Josep Artigues, fill del director de Can Jubany, a qui li vaig comprar el camió i em vaig quedar amb la seva feina, encara que el camió ja tenia molts anys i no vaig tenir altre remei que desfer-me'n. El mateix vaig fer quan es va jubilar en Josep Rovira, conegut recader de la nostra vila. En aquest temps, i fins l'any 1970, encara vaig treballar per a la ja decadent indústria del tèxtil.

L'any 1970 vaig associar-me amb altres transportistes del poble, els germans Lluís i Narcís Tenas, amb qui vaig formar la societat Transvil. Entre altres clients, transportàvem les mercaderies de la fàbrica de motors de Can Teixidó, el canyís de les fàbriques d'en Castells i d'en Blanc, el cartonatge de la fàbrica de l'Oriol Mir, etc., tot cap a les agències de Barcelona que llavors es trobaven al carrer del Rec i Tantarantana, i allà pagàvem els ports fins a destí, conegut com els "desembolsos". També recordo el transport de tomàquets de Vilassar de Mar als mercats de Vic i Ripoll, on eren molt apreciats.

Vaig ser nomenat president de l'associació de transportistes Transcalid.

Com vas viure l'agermanament entre Vilassar de Mar i l'Alguer?

Recordo perfectament com es va gestar l'expedició que havia de portar la imatge de la mare de Déu de Montserrat a la catedral de l'Alguer. L'any 1959 formava part del jovent del centre Excursionista Pirenaic i havíem preparat un pla curiós. El transport per mar es faria a bord de la barca *Neptuno* de Can Palomares. Assabentat d'aquesta intenció, el general Catardi, la màxima autoritat militar de Sardenya, escribí a Pere Català i Roca, fotògraf i historiador de renom, dient-li que es posés en contacte amb els vilassarencs, ja que si aconseguien dur a terme l'agermanament, els algueresos els rebrien molt bé. Mossèn Joan Baptista Rebull, a petició de Pere Català i Roca, va fer de nexa entre Catardi i la colla del Piri.

Malgrat disposar de la barca i la tripulació, l'expedició no es va poder portar a terme per la desestimació de la Comandància Militar de la Marina de Barcelona, que, per motius de seguretat, no va trobar oportuna l'operació.

Finalment aquest viatge es realitzà l'agost de 1960 amb el vaixell de passatge *Virginia de Churruca*, i la imatge de la Mare de Déu de Montserrat, donada per l'Abat Escarré, va ser baixada des del Monestir fins a Barcelona pels vilassarencs del Piri. Abans d'embarcar es va guardar uns dies a l'església de la Mercè. Aquell viatge ha estat considerat com l'acte més transcendent en les relacions entre l'Alguer i les altres terres de parla catalana.

Com va anar el seu pas per l'Ajuntament de Vilassar de Mar?

En realitat he estat dues vegades 1r tinent d'alcalde del nostre poble. La meua amistat amb Antoni Carles em va portar al món de la política municipal. Ell havia entrat com a regidor a l'època de l'alcalde Josep Trias, encara que no va durar gaire temps. Corria l'any 1973 quan la junta de l'Esplai em va donar suport i em va encoratjar a que em presentés com a cap de família. En el camp de l'administració local, la llei disposava que els regidors, llavors "concejales", havien de ser designats per terceres parts (terços) d'aquesta manera: per elecció entre els veïns que fossin caps de família, que va donar lloc al "terç familiar"; per elecció del Sindicat Vertical del municipi, és a dir, el "terç sindical", i per elecció entre les entitats econòmiques, culturals i professionals del municipi, amb una llista de candidats que proposava el governador civil a l'ajuntament, cosa que seria el "terç d'entitats".

Finalment, l'alcalde era nomenat directament pel governador civil com a delegat seu al municipi, totalment al marge del sistema electoral descrit.

L'any 1975 va esclatar un greu conflicte en el consistori. Tot responia a les contradiccions en què es devia escollir entre un creixement urbanístic ordenat i equilibrat o una política tendent a satisfer els grups de pressió, que en el ram de la construcció s'aprofitaven de l'augment brutal de la demografia i de les activitats econòmiques del Maresme. Davant la disconformitat de molts vilassarencs amb la política urbanística, en un ple municipal a més d'un centenar de convilatans se'ls va prohibir l'entrada i tres regidors, entre ells jo, es van oposar a entrar al·legant que "si el poble no entrava, nosaltres tampoc". En realitat, el ple de l'ajuntament només disposava d'un punt a l'ordre del dia, l'acomiadament dels tres regidors rebels.

En conseqüència del que comportaren aquests fets, el governador civil de Barcelona ens va cessar tant a mi com als regidors Vicenç Llorens i Josep Mª Brugat. Aquest fets varen ser recollits per la premsa del moment, que es va fer ressò de la notícia.

En les primeres eleccions democràtiques de l'any 1979, em vaig presentar per Convergència i Unió i no vàrem sortir escollits per només disset vots. Entre els guanyadors, el Partit Socialista Català i Convergència i Unió, es va signar el Pacte de Progrés. Vaig ocupar el càrrec de 1r tinent d'alcalde. Després de quatre anys, vaig deixar-ho per dedicar-me de ple al meu treball de transportista.

I del parvulari Esplai i l'Escola Pérez Sala?

Són algunes de les iniciatives en què vaig participar directament i que més satisfacció m'han donat. L'Esplai va ser un parvulari necessari per la gran quantitat de nens i nenes

que creixien al nostre poble –a principis dels setanta, la demografia s'havia incrementat exponencialment.

Es va posar en marxa al carrer de Sant Joan, on ara tenim l'Hotel d'Entitats, l'antic local de la Falange Española. Recordo la participació activa de mares, pares, d'una gran directora i pedagoga, la senyora Núria Lloveras, i molt especialment d'Antoni Carles i d'en Damià de Bas. L'alcalde Trias en tot moment ens va ajudar i encoratjar.

Més tard, i a causa de la manca d'espai, vàrem adequar la masia de la Suïssa per tenir els lactants i un parell de classes per infants.

L'Escola Pérez Sala de Vilassar de Mar també responia a la gran necessitat de començar a disposar d'escoles per evitar que tots els joves haguessin de desplaçar-se a les poblacions veïnes de Mataró o Premià de Mar, per tal de continuar els seus estudis. El senyor Pérez Sala va donar els terrenys i, després de molts tràmits amb l'alcalde Trias, vaig haver d'anar junt amb en Llorenç Vila al ministeri d'Educació, a Madrid, per demanar l'autorització. Era una època fins i tot complicada per trobar contractistes d'obra, ja que tots estaven ocupats amb l'edificació de blocs de pisos. El poble creixia per tots els seus punts cardinals!

Finalment, es va poder construir un bonic edifici que constituí l'any 1976 l'Escola Pérez Sala. La combinació d'un edifici nou, aconseguit amb molt d'esforç de tothom, i d'uns mestres i unes mestres amb il·lusió i professionalitat, va propiciar un èxit total. Seria l'inici de la construcció de més escoles i instituts al nostre poble.

I del món associatiu?

Una de les meves grans aficions ha estat i segueix sent el cant coral, per això als vuit anys vaig entrar a la Schola Cantorum que dirigia mossèn Rebull, on hi vaig ser-hi molts anys, fins a la mort de mossèn Rebull, quan es va crear la Coral Englantina, formada per homes i dones. La Schola Cantorum estava composta només per homes. També vaig cantar al Cor de la Viola del Barato.

També vaig fer teatre al Patronat Parroquial, vaig ser soci durant molts anys de l'Ateneu Vilassanès, muntanyenc del Centre Excursionista Pirenaic de Vilassar de Mar (el Piri) i sempre m'ha agradat escriure i llegir.

Actualment segueixo cantant a la Coral Englantina i formo part del Patronat de la Fundació Casa Pairal.